

írt „*Utasítás*“-ért, amelyben útmutatást ad a tanárnak a füzetek használatára, és igen jó példaanyagot közöl a III. és IV. osztály számára a főbb helyesírási esetek együttes gyakorlására szolgáló szövegek adásával is.

Az iskolák jórésze már az idén bevezette Szántó füzeteit, s hogy a következő munkák ezek révén meg hozza az annyira várt eredményt, abban bizonyosak vagyunk.

Vicsay Lajos.

Mándy Stefánia: A gyermek a magyar regényirodalomban. (Tanulmányok a kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetem Pedagógiai Szemináriumából. 8. sz. Budapest, 1941. 89 old.)

Egyre gyakrabban hallhatjuk azt az — általánosításában is igaz — megállapítást, hogy a XX. század a gyermek százada. Ezt a tételt igyekezik igazolni a gyermeklélektan, a szociológia, továbbá a felfogásában és eljárásmódjában újjászülető neveléstudomány. A gyermekre irányuló érdeklődés tehát egyre szélesebb hullámokat vet, s ezt érezhetjük a közéletnek is több hivatalos megnyilatkozásában sőt a szépirodalmi alkotásokban is. Nagy számban jelennek meg u. i. regények, melyeknek „alapeszmeje“, központi tárgya: a gyermeklélek kibontakozása és szembetalálkozása az életfeladatokkal.

Mándy Stefánia példás felépítésű értekezése a magyar regényirodalomnak ilyen tárgyú alkotásait elemzi. Bevezetésében komoly módszerességgel tisztázza későbbi gondolatmenetének sarkalatos fogalmait: a gyermeki lélek és ennek szemlélete; majd kijelöli tárgyalásmódjának irányát. A gyermeki lélek fejlődésének megfelelően igéri sorravenni az egyes fejlődési fázisokat ábrázoló regényeket. Ezt a fejlődési folyamatot pedig H. Künkel, *Die Lebensalter* c. műve alapján úgy osztja fel, hogy azok szinte megegyeznek a világtörténelem egyes korszakaival, (hiszen a világtörténelem sem más, mint az emberiség felnövekedése a primitív gyermekkortól a modern idők nagykorúságáig.) **A gyermeki fejlődést és az ifjúkori serdülést tehát a szerző a következőképpen szimbolizálja az emberiség történelmének egy-egy szakaszával:** Az első életévekben az asztal alatt s a szoba sarkában játszadozó kisgyermek a *barlanglakókhoz* hasonlíthatók, akik szintén nem szívesen hagyják el szűk lakóhelyüket. „Később a gyermek kikívánczik az otthonból és utcai csatáit a *nomádok* vadságával és hősiességével vívja. Első könyveiben egy *szerzetes* tudásvágyával bűvárkodik s az övéhez hasonló kamaszkorának magánossága is. Vallási töprengései és kételyei során a *reformáció* szellemi és lelki küzdelmeit éli, majd fellázadva környezete és az egész fennálló társadalmi rend ellen, háborgó lelke *forradalomban* tör ki.“

Ennek az életalakulásnak megfelelően végigmegy Mándy a gyermeki fejlődés *nomád, szerzetes-reformátor és forradalmár* korszakain. Az egyes fejezetek előtt komoly igényű jellemzésekben állítja elének az illető fejlődési foknak sajátos tulajdonságait. Majd sorra veszi az idevonatkozó regényeket, melyeknek rövid tartalmát adja, azonban szigorúan csak a benne felmerülő gyermeki-ifjú problémák bemutatására szorítkozik. Sőt még a tartalom elmondása sem merőben epikai, hanem oknyomozó természetű: A regény meséjének ismertetését állandó elmélkedés, lélektani elemzés és magyarázat kíséri. Ennek során a szerző hangsúlyozza és kiemeli azokat a jellemlelektani kérdéseket, amelyeket a regény írója felvetni és megválaszolni akart.

Nagyon messzire vezetne annak boncolgatása, hogy mi ennek a gyermek iránt való különös érdeklődésnek a magyarázata. Itt csak utalunk egy okra, mely bevallottan vagy tudattalanul ott rejlik minden gyermek-ábrázoló irodalmi alkotás mélyén. Ez pedig nem más, mint a felnőttek teljesühetetlen vágya a *gyermekség* után. Nosztaliga az iránt a kor iránt, mely tökéletes ellenképe az agyonmehanizált és túlhaszolt, továbbá a sok kiábrándulástól és csalódástól elszürkült felfogású felnőttek életének. Éppen ezért jólesik felidézniünk a gyermeki kor üde, természetes, meghitt, jóhiszemű és reményteljes éveit. Így igazolódik be a mi társadalmunkon is az a kínai közmondás, mely szerint a kultúrák hervadása idején a levelek visszahullanak a gyökerekhez. A értekezésben elemzett regényekben u. i. a mi érelmeszesedésben gyengülő korunk visszatekint az életerőt jelentő és jövőtígérő fiatalság felé. „Felemelkedik” hozzá, igyekszik annak értékeit a tudományos elemzés és a művészi ihlet fényénél újra felismerni, s így a maga életvágját az ifjúságnak reményteljes világába való elmerülés által igazolni.

Közvetve ezt a jelenséget szemlélteti Mándynak irodalomvizsgálata is. Az értekezés a gyermeki lélek sok sajátos igényére, fejlődési szempontjára vagy gátló körülményére hívja fel a figyelmet. Ezért elolvasása pedagógusok számára kettős haszonnal jár: a gyermeki egyéniség megismerésére és megbebecsülésére tanít.

Dr. Visy József.

Vicsay Lajos: *Történelmi olvasókönyv a világtörténelem tanításához.* N. 80. I. kötet: 352 l., II. kötet: 322 l. (*A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára* XXX.) Szeged, 1942.

A szerzőnek a magyar történelem tanításához szerkesztett háromkötetes olvasókönyve néhány hónap alatt elfogyott. (Második kiadása sajtó alatt van.) Ez a siker mindennél ékeesebben bizonyítja művének használhatóságát, nélkülözhetetlenségét, hézagpótló jelentőségét.

Mindaz, amit nagy szorgalommal és szakértelemmel szerkesztett munkájáról folyóiratunk lapjain (1941–42. tanév, 5–7. sz.) megállapítottunk, vonatkozik a világtörténelem tanításához kiadott művére is. Pedig a világtörténelem anyagának szemléltetése, élményesítése, képzeletbeli újraélése céljából értékesíthető szépirodalmi olvasmányok (többnyire regények) kiszemelése hasonlíthatatlanul nehezebb feladat, mint amilyen pl. a németországi szerzők hasonló tárgyú munkáinak összeállítása volt. Ugyanis a német irodalom ebből a szempontból nemcsak eredeti művekben, hanem még inkább fordításokban sokkal gazdagabb történeti regényekben, mint a mienk. Ez különösen akkor szembetűnő, ha az előttünk fekvő olvasókönyvet összehasonlítjuk azokkal a német történetdidaktikai művekkel, amelyek ezzel a kérdéssel tüzetesen foglalkoznak, s a felhasználható olvasmányi anyagot közlik (I. U. Peters: *Methodik des Geschichtsunterrichts* c. művének függelékét; H. Westerborg: *Dichtung im Geschichtsunterricht* 217–276. l.).

A szerző a nehézségek ellenére is derekasan oldotta meg feladatát. Figyelme kiterjed a történelem minden területére. Nem foglalkozik egyoldalúan csak a politikai történelemmel, hanem a történelemalkotó nagy egyéniségek (Dzsingiz kán, V. Károly, XIV. Lajos, Cromwell, Nagy Péter, Bismarck, stb.) és események (a keresztes háborúk, Bizánc bukása, az észak-